Abonamentul

Pentru monarchie:
Pe an 12 cor., 1/2 an 6 cor., 1/4 an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., 1/2 an 9 frcs., 1/4 an 4 frcs. 50 cm.

Foea apare în fie care Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserțiuni

Un șir garmond: o dată 14 fil., a dóua óră 12 fil., a treia óră 10 fil., și de fiesce care publicațiune timbru de 60 fil.

Tot ce privesce fóea, să se adreseze la »Redacțiunea și Administrațiunea **Unirii**« în Blaș.

Anul X. Blaș 28 April 1900. Numĕrul 17.

Epistolă deschisă

către Illustritatea Sa **Szabó Jenő**, membru al Caseĭ magnaților, președ. comitetuluĭ regnicolar al magiarilor greco-catolicĭ.

De când s'a început în Ungaria curentul pentru întroducerea limbeĭ liturgice magiare pe sama pretinșilor credincioșĭ magiarĭ greco-catolicĭ, nu o dată „Unirea" a trebuit să combată scrisele și proectele Ill. Tale, ca unele, carĭ puteaŭ să aivă în viitor urmărĭ funeste pentru biserica nóstră gr. cat. română. Și nu o dată, cine scie prin ce foĭ din provinţă, audiam că ne-aţi adresat câte un rĕspuns, la care noĭ, dacă nu aveam prietinĭ, carĭ să ne trimită respectivul ziar, nu am fi ajuns nicĭ o dată să rĕspundem. Tot de una înse, ţinem să credem, că rĕspunsurile nóstre, aŭ fost demne, atât ce te privesce pe Ill. Ta, cât și pe noĭ.

În timpul din urmă înse, spre marea nóstră mirare, ne vedem de o dată atăcaţĭ maĭ pătimaș ca orĭ când, și încărcaţĭ cu fel de fel de epitete.

Dacă Ill. Ta ţĭ-aĭ lua timp să rĕsfoiescĭ prin ceĭ zece anĭ de când apare „Unirea", te-aĭ putea deplin convinge, că nicĭ o dată fóea nóstră n'a fost „magyar faló oláh ujság," ci din contră, a lucrat tot de una pentru o înțelegere frățéscă a magiarilor cu românii.

În schimb înse, am combătut șovinismul și am fost dujmanĭ aĭ renegatismuluĭ, și am ţinut tot de una, că acestea dóuĕ pĕcate strică fórte mult statuluĭ și zădărnicesc orĭ ce bună înțelegere. Și ne-am bucurat atuncĭ, când am cetit, că dl ministrul Széll, a declarat, că nu maĭ atuncĭ póte prospera statul, când se vor respecta naționalitățile împrumutat și când fie care neconturbată și nejicnită de nime, se va pute desvolta conform puterilor sale proprii și firiĭ sale, și când fie care cetățan al țĕriĭ, de orĭ ce naționalitate și religie ar fi, de o potrivă se va simţi acasă în patria acésta.

Credeţi-ne Ill. Domnule, că noĭ *nu avem nimic in fond, ca magiarilor greco-catolicĭ să li se concédă liturgia magiară.*

Noĭ ne-am bucurat, când bisericiĭ nóstre s'a permis ca slujba dumnezeéscă să se facă în limba credincioșilor eĭ, și veselĭ concedem și altora bucuria acésta. Veselĭ am fi noĭ și atuncĭ, când magiarilor *neaoșĭ* gr. cat. li s'ar permite să întroducă la liturgie limba magiară.

Să ne ĭertaţĭ înse Il. Dle, când în mișcarea pornită de Dvóstre, noĭ nu vedem întratâta dorul, ca credincioșiĭ magiarĭ gr. cat. să se róge în limba lor, cât maĭ mult o nisuinţă ascunsă de magiarisare. În tótă mișcarea condusă de Dta, noĭ întîlnim șovinismul și renegatismul atât de urît nóuĕ.

Și chiar de aceea V'am combătut tot de una și ne am bucurat, vĕ mărturisim că ne am bucurat, (nu înse așa cum înțelege „Aradi Közlöny" din 18 crt. și „Magyar Szó" de la 21 crt.), când am cetit de fiascul ce aţi suferit la Roma.

S'aŭ dóră se maĭ póte ascunde, că nu *Magiarĭ gr. cat.* aŭ fost peregriniĭ aceia, ci *rutenĭ renegaţĭ,* când chiar Il. Ta o spuĭ și o sciŭ toţĭ, că conducătoriĭ peregrinajuluĭ aŭ fost ceĭ doĭ Episcopĭ rutenĭ? Și se maĭ póte ascunde aceea, că prin întroducerea limbeĭ liturgice magiare să ţintesce la magiarisarea rutenilor și la magiarisarea nóstră a Românilor? Se maĭ póte ascunde un lucru, care așa de adese aŭ fost espres spus în ziarele magiare?

Contăm la demnitatea Ill. Tale de membru al caseĭ magnaților, ceea ce ne-a și îndemnat să vĕ adresăm scrisórea acésta, — și credem tare, că veţĭ recunósce temeinicia aserțiunilor nóstre.

Ne supĕră înse, când sîntem nevoiţĭ să cetim, că ne atribuiţĭ lucrurĭ ce n'am făcut orĭ intenţiunĭ ce n'am avut.

Ill. Ta spuĭ în rĕspunsul ce ni l'aĭ adresat prin „Aradi Közlöny" (de ce chiar prin acest ziar din provinţă?) că cele publicate de noĭ despre peregrinajul Dvóstre, sînt de așa „cât ușor s'ar pute crede, că peregrinajul roman s'a terminat cu un fiasco complet", și maĭ târziŭ te vedĭ adus în posiția, de nicĭ nu ne maĭ rĕspundĭ nimic, de

Feuilleton.

Poveste . . .

Resleţe gândurĭ mi-se învêrt prin creer.
Când voiŭ se scriŭ iubita mea poveste . . .

Poveste? . . . Dór de poveștĭ sîntem sătuĭ; ca copiĭ tot cu ele ne petreceam vremea; cu poveștĭ drăguţe ne înveselia mama iubitóre; cu mândre basme ne desfăta moșul ţinêndu-ne pe genunchiĭ îngreunaţĭ de mulţimea anilor; în frumóse poveștĭ treceaŭ lungile sărĭ de iarnă; în doinitóre cântece ca din poveștĭ, ne adurmea bunica gârbovită de povara vremilor nóuĕ vrĕșmașe . . .

Ca băeţĭ vedeam lumea așa de bună, așa de ademenitóre! . . .

Poveștile audite de la moșul sfătos, saŭ de la bunica naivă ne-aŭ sădit în suflet primele emoţiunĭ; ne-aŭ lăsat în fantasie celea dintâiŭ imaginĭ atrăgătóre — răpitóre cu frumseţea lor . . . ne-aŭ întipărit în inima fragedă primele amintirĭ plăcute . . . Și sînt dulcĭ aceste amintirĭ . . . dulcĭ, căcĭ primele nóstre impresiĭ sînt și ultimile amintirĭ. — Sub farmecul poveștilor din copilărie era firesc, ca lumea din afară să se resfrângă prin creerul nostru ca o lume visată . . . . în frumuseţă — ca o lume din basmele uitate . . .

Și . . . copilăria a trecut; de ea ne maĭ aducem aminte numaĭ ca de o poveste veche ascultată o dată cu multă dragoste, ér acum apusă în a vremiĭ uitare . . . . . .

Despre copilăria nóstră vorbim numaĭ că a fost o dată de mult, când eram baeţĭ.. Ce vremurĭ frumóse . . . ce timpurĭ fericite eraŭ atuncĭ! . . . Și cum aŭ trecut, ca o flóre la ureche, ca o poveste audită ca prin vis, din care nu ne-aŭ maĭ rĕmas de cât o amintire vagă . . o suvenire nelămurită și totușĭ dulce . . . induioșĕtor de dulce . . .

Poveste? Dór o poveste a fost tinereţa nóstră întrégă . . . o poveste plină de nădejdĭ și de amăgirĭ . . . Un basm cu feţĭ frumoșĭ . . . cu Zinele maestre . . . cu copile cu ochĭ albastriĭ și în sînurĭ cu dragoste albastră . . . O poveste de aur, pe care o ţese creerul omuluĭ idealist, în mintea căruia se reflectă lumea esternă ca o lume din poveștĭ . . . .

O aniĭ tinereţiĭ!! . .

Poveștile, carĭ în copilărie ne înteresaŭ numaĭ când ne atingeaŭ naivitatea, carĭ ne mișcaŭ numaĭ dacă eraŭ amĕsurat moduluĭ nostru de gândire . . . acum în aniĭ tinereţiĭ iaŭ un farmec deosebit . . . Le pricepem acum rostul fin și admirabil. Ele acum ne deșteptă curiositatea în un mod maĭ palpabil — ating maĭ sensibil córdele simţitóre ale inimeĭ . . . înfluinţéză maĭ direct asupra închipuireĭ. Și în urmare — creerul nostru se muncesce să-șĭ croiéscă o lume ideală — ca în poveștĭ. Întêlnind tinĕrul idealist în calea vieţiĭ o zînă cu pĕr blond, cu ochiĭ negriĭ — o zină ca în poveștĭ — el începe se ţese în fantasia luĭ aprinsă de o dragoste curată firul uneĭ poveștĭ de aur . . .

În povestea tinereţiĭ luĭ El e fĕt frumosul, care se luptă cu leĭ paraleĭ — se bate cu laurĭ și bălaurĭ . . . trece peste nóuĕ ţerĭ și nóuĕ mărĭ numaĭ să-șĭ pótă câștiga pe iubita luĭ, pe Ileana Cosinzeana cu cosiţa aurie . . . din cosiţă flórea-ĭ cântă, nóuĕ împĕrăţiĭ ascultă, ... Ér Ea e copila de împĕrat, ce vine în zorĭ, să se scalde în cristalinele unde a lacului tremurător . . . La ivirea eĭ florile tóte și câmpul tot încep un cor îngeresc un cântec, ce străbate până la Fĕt frumos . . .

vreme ce scrisele nóstre sînt „o simplă scornitură“. Şi mai mult, chiar şi redacţia acestuĭ ziar, se simte datóre, să-ţi întroducă rĕspunsul, cu câte va cuvinte în carĭ declară, că cele scrise de noĭ „de la început până în sfârşit sînt nisce minciunĭ prinse din aer“.

Scuzaţi Ill. Dle, dacă ne luăm voe a vĕ atrage binevoitórea luare a minte, asupra simpleĭ împrejurărĭ, că aţĭ greşit adresa. Tóte admonierile acestea trebuia să le adresaţi ziaruluĭ „Budapesti Hirlap“ şi respective dluĭ Kecskoczi Ödön, care a publicat raportul despre peregrinaj în Nr 71 al numituluĭ ziar, de unde noĭ l'am reprodus. Ce am greşit decĭ? ce am minţit şi scornit?

Vedeţi dar, cât de nedrept ne atăcaţi şi cât de mult agitaţi opinia publică contra nóstră?

Că a păţit fiasco peregrinajul? de ce o maĭ negaţĭ, o spuĭ şi Ill. Ta, dar o îmbracĭ în frase ademenitóre, cum se îmbracă în zahăr, câte o pilulă amară.

Şi ce sintem noĭ vina la acéstă derută? Ne mirăm de Dta, care aĭ fost la Roma şi aĭ convenit cu cercurile conducătóre depe acolo, cum de n'aĭ observat curentul slavofil, ce domnesce în Vatican? N'aĭ băgat de samă, cât de mult sînt înclinate spre Rusia tóte simpatiile, în speranţa unireĭ întregeĭ lumĭ slave cu consursul mareluĭ imperiŭ? Şi ne mirăm, cum de nu te-aĭ gândit, că acestuĭ curent e de a se ascrie fiascul planuluĭ Dvóstre, carĭ tindeţi la magiarisarea uneĭ marĭ părţĭ din lumea slavă, — şi nu nóuĕ, pe carĭ nime nu ne cetesce în Vatican.

Şi, ne maĭ luăm voe, a ruga pe Ill. Ta să ne rĕspunḑi, sînt adevĕrate cele ce se scriŭ în „Esti Ujság“, în „Budapesti Hirlap“ de la 22 crt. şi „Alkotmány“, că le aĭ fi zis Dta despre noĭ şi peregrinajul nostru?

E adevĕrat, că Ill. Ta, făcut atent, la cele dóuĕ stégurĭ austriace, pe carĭ cineva le a înfipt de asupra localuluĭ unde mâncaŭ peregrini, aĭ zis, că acele stégurĭ le-aŭ pus româniĭ, ca să vĕ provóce şi ast fel să strice planuluĭ Dvóstre?

Cum aĭ putut veni Dta la idea acésta? şi ce fel de politică austriacă am urmat noĭ, în potrivă Dvóstre?

E adevĕrat maĭ de parte, că Ill. Ta aĭ auḑit din cercurĭ bine informate ale Vaticanuluĭ, că peregrinajul nostru e plănuit a nume ca o demonstraţie a peregrinajuluĭ Dvóstre?

Aşteptăm de la un membru al Caseĭ magnaţilor, să fie aşa de loĭal, şi să ne declare hotărît, dacă sînt adevĕrate saŭ nu aceste vorbe? să ne numéscă persónele carĭ i le aŭ spus, saŭ de la carĭ le-a auḑit.

Noĭ nu putem să rĕmânem nesimţitorĭ în faţa unor acuse aşa de grave, pe carĭ cu aşa libertate ni le aruncă cineva. Nu putem să cetim zilnic cu acelaşi sânge rece, cum pressa magiară, pornind de la ast fel de scornitură, alarméza opinia publică contra nóstră, a biseriсiĭ şi neamuluĭ nostru.

Falsitatea acestor aserate apare în plină lumină atuncĭ, când spunem, că proectatul nostru peregrinaj, nicĭ n'a fost macar însinuat la Roma şi plane nicĭ nu se scie încă, dacă să va face orĭ nu, adunase-va orĭ ba aşteptatul numĕr de participanţĭ.

Deplin incredinţat, că Ill. Ta veĭ ţinĕ samă de scrisele acestea, iţĭ punem cu plăcere la disposiţie colónele foiĭ nóstre, şi chiar pentru că nu ne vine, să scim legate de numele-ţĭ de magnat ast fel de scorniturĭ, Te rog să facĭ o dată deplină lumină, în acéstă afacere devenită odiósă.

Cu deosĕbită stimă

Blaş la 25 April n. 1900.

Aurel C. Domşa
redactor rĕsp.

Pentru „Telegraful Român“. — Din incidentul apariţieĭ opuluĭ „Fragmente din istoria Românilor, de Eudoxiu Baron de Hormuzachi“, „Telegraful Român“ află de bine a se năpusti asupra nóstră şi asupra serbărilor ĭubilare, ce sînt în perspectivă. Faptul, că traducerea acestuĭ op s'a publicat de către Academia română, „Tel. Rom.“ îl esplică drept demonstraţie în contra nóstră. Ér cât pentru epitetele cu carĭ ne îngrămădesce — drept cadoŭ de S. Pascĭ — amintim numaĭ câte va rîndurĭ: „În lume sînt ómenĭ bunĭ şi ómenĭ rĕĭ, ómenĭ tarĭ în credinţă şi slabĭ în credinţă, ómenĭ cu caractĕr firm şi ómenĭ *slabĭ de caractĕr* . . . ómenĭ carĭ şĭ-aŭ renegat tot trecutul lor, şĭ-aŭ abandonat legea părinţilor, şĭ-aŭ călcat jurămîntul făcut la altarul Domnuluĭ, şi pentru favorurĭ lumescĭ, aŭ adoptat altă lege, alte obiceiurĭ; ómenĭ carĭ pentru unele aparente favorurĭ materiale aŭ spart unitatea naţională a bisericiĭ nóstre române, şi aŭ adus între noi blăstĕmul cel mare: scisiunea confesională şi ura între fraţĭ.“

Sîntem recunoscĕtorĭ „Tribuneĭ“ din Sibiŭ, pentru loialitatea, cu care a protestat în contra acestor erupţiunĭ confesionale, împlinindu-şĭ o datorinţă elementară faţă cu marele public român.

Cât pentru rĕspunsul nostru, acela nu a rĕmas din motive de circumspecţiune, după cum ar crede „Budapesti Hirlap“, ci din alte dóuĕ motive: întâiŭ şi maĭ întâiŭ nu am voit să ne ocupăm cu un articol atât de pătimaş, chiar în numĕrul de Pascĭ, când lumea creştină se bucură, sub impresiunea generóselor ideĭ regenerătóre, şi când chiar „Telegraful Român“ avea să spună cu duhovnicéscă evlavie în articolul de fond: „Să iertăm tóte pentru Înviere“. Al doilea motiv este, că am rĕmas iritaţi de patima cu care se năpustesce „Telegraful“ asupra nóstră, ceea ce e o apariţie neînţelésă în urma paciniceĭ luĭ atitudinĭ în timpul din urmă. Înţĕlegem, dacă sĕrbările nóstre sînt un ghimpe în ochiĭ ungurilor, chiar şi în colónele organuluĭ catolicilor „Magyar Állam“, dar nu înţĕlegem preocuparea şi ângustimea de ideĭ în colónele unuĭ ziar redactat de fraţiĭ de un sânge! Ce ar fi fost dacă am fi scris noĭ în acelaşĭ ton, când biserica ortodoxă avea ceva sĕrbătóre? Am ajuns dóră până acolo în cât să nu putem avea îndrăsnéla de a serba aniversarea UniriĭcuRoma, ca nu cum va greco-orientaliĭ să se supere? Şi sînt aceştĭ din urmă atât de intoleranţĭ, în cât în faţa uneĭ serbărĭ atât de frumóse a bisericiĭ nóstre, a unuĭ act de recunoscinţă atât de firesc, se tulbură şi erump în înjurăturĭ? Orĭ cum ar sta lucrul, ne-ar durea să ne vedem huiduiţĭ în serbările nóstre de o potrivă de străinĭ ca şi de Româniĭ neuniţĭ. Dacă „Tel. Rom.“ crede că huiduiturile aceste servesc un interes particular al bisericiĭ ortodoxe, nu are, de cât să continue pe calea apucată.

Ca să rĕmânem strict la obiect înse, nu credem din capul loculuĭ, că Academia română, să fi pulicat opul din cestiune pentru a demonstra în contra sĕrbărilor nóstre. „Tel. Rom.“ dacă a avut cutezanţa a afirma acésta, ne-ar face un bun serviţiŭ şi nóuĕ şi Academieĭ, lămurindu-ne dacă *într'adevĕr* despre demonstraţie este vorbă?

Cât pentru istoria luĭ Hormuzachi, am arĕtat cu altă ocasie în colónele foiĭ nóstre, cât de preocupat şi parţial e acest scriitor,

---

Viitoriul croit sub împresia acesteĭ poveştĭ din tinereţe ne suridea în colorĭ adamantine . . .

De pe băncile şcóleĭ *încă,* ne croiam povestea viitoriuluĭ . . .

Vremile petrecute pe bâncile şcóleĭ!!.. Î-mĭ par une orĭ atât de senine şi orisontul lor atât de albastru, în cât mĕ cuprinde dorul să maĭ fiŭ o dată şcolar . . . Alte orĭ îmĭ par aşa de întunecóse — învălite în o negură de amenirĭ şi impresiĭ neplăcute, de cari şi acum cu o témă copilăréscă îmĭ-aduc aminte. — Şi totuşĭ . . . Când îţĭ amintescĭ povestea zilelor petrecute pe băncile şcólelor, un fior dulce te cuprinde . . . un entusiasm tineresc îţĭ înviorézá vinele.

Basmul tinereţiĭ a trecut . . . În adevĕr a trecut póte cea maĭ plăcută poveste ce vom asculta-o cât vom trăĭ . . . a dispărut póte basmul cel maĭ frumos a căruĭ impresiĭ le vom sîmţi vre o dată . . . Şi din povestea tinereţiĭ ce s'a ales? . . . . D'apoĭ ce să se alegă? aceea ce se alege din fie care poveste. Am ascultat'o cu nespusă iubire, am simţit'o cu dor nemărginit şi acum ne-aŭ maĭ rĕmas din ea impresiile şi amintirile . . . . Da! amintirile . . . Ele sînt, carĭ ne maĭ mângăe — ele sînt, carĭ ne alină păturile sufletuluĭ... ele ne maĭ nutresc speranţele viitoriuluĭ . . .

Din povestea de aur a tinereţiĭ aŭ maĭ rĕmas gândurile viitoriuluĭ . . . .

Şi nu pot continua maĭ departe, căcĭ pentru mine abia acum — sfîrşindu-se povestea de aur a tinereţiĭ — începe povestea de argint a bărbăţieĭ . . . Eŭ am simţit şi am ascultat numaĭ povestea copilărieĭ mele drăgălaşe şi a tinereţiĭ mele iubite . . . Nu-mĭ doresc o poveste maĭ frumósă, ci numaĭ cum a fost aceea a tinereţiĭ . . . . . .

Cu atrăgătóre basme ne-am petrecut copilăria, făcându-ne palate de spumă în aer, pe carĭ un şăgalnic zefir le-a *derimat*... cu fantastice poveştĭ ne-am nutrit mintea ca tinerĭ, croindu-ne în închipuirea nóstră poetică lumĭ ca din poveştĭ, pe carĭ o singură lovitură a sorţiĭ le-a nimicit . . . . şi . . . . s'a sfîrşit... povestea . . .

B. 1900.

Vior. —

când e vorbă de s. Unire. Şi pentru ca să nu se facă prea mare paradă cu aserţiunea lui Hormuzachi, că maioritatea poporului român n'a primit şi aprobat sfînta unire în 1700, reproducem încă o dată, pagina 305 din partea a II-a din „Cestiuni din dreptul şi istoria bisericii române unite cu Roma."

Étă-o:

„Faţă cu acéstă aserţiune noi susţinem, că poporul românesc din Transilvania în totalitatea sa a primit şi aprobat sfînta unire la anul acela.

„Adunarea de la 1700 a fost una dintre celea mai numerose, din câte cunósce istoria nóstră. Acolo aŭ fost de faţă nu numai Mitropolitul şi protopopii, ci şi deputaţii clerului şi câte trei deputaţi din fiesce care sat. Actele ne spun, că aceştia toţi aŭ primit sfînta unire, şi acésta nu aŭ făcut'o fără discusiune, ci după cumpănirea tuturor împrejurărilor, şi după ce toţi s'aŭ convins, că fac un lucru bun pentru némul lor. [1]) Împrejurarea, că nu toţi Românii aŭ fost fisice de faţă, nu invólve în sine, că nu toţi aŭ primit sfînta unire. Nici la adunarea din 1848 nu aŭ fost de faţă toţi Românii, şi cu tóte acestea nimeni nu cutéză, să zică, că hotărîrile acelei adunări nu s'aŭ adus cu consensul întregului popor român. Şi apoi aşi vre, să mi-se arete în istoria popórelor o singură adunare, în care să fi fost fisice de faţă unul fiesce care membru din popor. Aşa ceva este o imposibilitate fisică. Din împrejurarea, că nu toţi cei de faţă aŭ subscris actul unirii, încă nu se póte deduce, că nu toţi aŭ primit unirea, pentru că nici la adunarea din 1848 nu toţi aŭ subscris protocólele luate cu acea ocasiune, şi totuşi nimeni nu póte susţiné, că în acele protocóle nu ar fi fost depusă voinţa tuturor celor de faţă şi a acelora, cari din o causă ori alta nu aŭ putut fi de faţă. Apoi nicăiri, unde să ţin adunări numeróse de popor, cum a fost cea din 1700, nu aŭ subscris toţi cei de faţă şi nu subsris nici în ziua de astădi, când se ţin asemenea adunări. Actul uniunii din 1700 a fost subscris de toţi cei chemaţi şi a nume de fruntaşii clerului, cari pe atunci eraŭ singurii conducĕtori ai poporului românesc, căci alţi cărturari pe atunci nu aveam. Ei de bună samă n'ar fi subscris acest act, dacă n'ar fi sciut, că cu ei este întreg poporul, căci ori cât de inferiori în cultură ar fi fost acei fruntaşi, atât de proşti tot nu ni-i putem închipui, în cât ei înşi-şi să se hotărescă a face un act, prin care să se espună periclului de a rĕmâné nisce păstori fără turmă. În fine nici din împrejurarea, că din partea poporului unirea s'a primit prin aclamaţiune, nu putem deduce, că primrea ei nu s'a făcut în chip valid. Óre în ziua de astăzi nu se aduc destule hotărîri prin aclamaţiune? Óre în ziua de astăzi aduce-se în vre o adunare poporală numerósă vre un conclus prin votare secretă ori votare nominală? Nicăiri nu se întîmplă aşa ceva, pentru că este cu neputinţă. Dar că în adunarea din 1700 totalitatea Românilor din Transilvania s'a declarat pentru unire, se vede şi de acolo, că în decurs de mai multe decenii nu se află în Transilvania nici o biserică neunită constituită în forma sa, şi numai ici şi colea întîmpinăm câte un protest sporadic, ridicat de puţine persóne în contra sfintei uniri, şi şi aceste persóne s'aŭ n'aŭ fost Români, saŭ dacă aŭ fost Români, ei n'aŭ lucrat în vîrtutea unui impuls primit de la Români, ci numai ca instrumente ale Grecilor, Magiarilor şi Sêrbilor, ér istoricii nostri toţi sciŭ şi istorisesc împrejurările şi timpul, când cutare saŭ cutare ţinut s'a rupt de biserica unită, ceea ce s'a întîmplat numai după anul 1740, şi mai vîrtos după ce episcopul Inocenţiŭ Klein a fugit din ţară şi s'a refugiat în Roma."

De închiere să şi-o însemne „Tel. Rom." că noi nu am atăcat, nici avem de gând să atăcăm pe cineva prin serbările nóstre şi că tóte aceste le-am scris numai *provocaţi* fiind.

[1]) Nilles, Symb. I. pag. 246-247.

Finis Hungariae. Sînt din cale afară amărîţi şovinişţii magiari pentru nesuccesul de la Roma, şi cu jale privesc cum li s'aŭ dus în vînt, unul din visurile lor cele mai desmierdătóre, şi în amăreala ce le-a cuprins sufletele, vĕdind că ameninţările nu prind în Vatican, aŭ pornit'o pe o temă nóuă, încă ne esploatată: pe nota gelnică a tînguirilor.

Aşa în numĕrul de la 21 April a lui „Magyar Szó" un anumit *Tiborcz*, începĕnd ér cu „Unirea", se acaţă de Escelenţa Sa Michail Pavel, Episcopul Oradei, acusându-l că valachiséză în massă pe magiarii (?) greco-catolici din diecesa sa.

„Voiŭ arăta devastarea uimitóre sĕvîrşită în Ungaria de valachime şi de preoţimea înaltă a aceleia cu ajutorul bisericei catolice valahe". Aşa-i iubiţi cetitori, că tesa acésta va trĕbui să deştepte viul interes al cetitorilor şovinisticului „Magyar Szó"? Acesta a şi fost scopul. Autorul şi-a aflat terenul potrivit scopului sĕŭ. Tendinţa i-a fost să înjure pe archireii ilustri ai bisericii nóstre şi să aţiţe opinia publică contra lor. Nu puté să şi aleagă alt ziar mai potrivit, de cât organul teribilului Bánffy.

Scriitorul se acaţă de un cerculariŭ al Esc. Sale Pavel, în care îndémnă preoţimea din parochiile, unde credincioşii nu sciŭ încă limba serviciului dumnezeesc, ca să propună în scólă copiilor românesce şi în acéstă limbă să facă şi catechesa, căci lucrând alt cum subminéză limba bisericii strămoşilor nostri.

Pentru acest ordin aşa de natural în sine, scriitorul din „M. Szó" se tulbură şi arată cum s'aŭ valachisat o mulţime de comune din comitele Szabolcs, Bihor, Arad Csanád, Csongrád şi Szatmár, sub decursul păstoririi Escel. Sale. „Până când prin anii 60 de abia eraŭ în Macăŭ 50 persóne, cari pricepeaŭ limba valahă, acum, numĕrul acelora cari se daŭ de valachi e aprópe de 1500." Ér la sfîrşit scriitorul constată cu amărăciune, că în decursul acestor 25. ani „am pierdut aprópe 25 mii magiari", din simplul motiv că Românilor concedindu-li-se folosirea limbei române la serviciul dumnezeesc, prin biserică şi şcólă lăţesc pretutindenea acéstă limbă. Nu uită de altcum nici dl. Tiborcz, să atragă la urmă atenţia cercurilor hotărîtóre asupra cuceririlor ce le face limba şi biserica valachă, şi se provóce pe conaţionalii sei să nu privéscă cu atâta indiferentism lupta pentru limba liturgică magiară, pentru că dacă magiarimea gr. cat. din Szabolcs, Segedin, Csanád, Csongrád şi Szatmár se contopesce cu totul în valachime, putem spune cu tótă îndrăsnéla: „Finis Hungariae!"

La ieremidele acestea, basate adese pe premise false, reflectéză „un preot român gr. cat" în nrl 95 din „Alkotmány" arătând, cum prelaţii bisericii gr. cat. îs înjuraţi pe tóte tonurile, pentru că îşi fac datorinţa, îngrijind de mântuirea credincioşilor lor, şi tótă campania acésta contra lor e pusă la cale de jidovii de la ziare, cari aŭ în vrăjbit chiar şi pe magiari numai ca apoi ei să şi pótă face mai bine daraverile.

Pe Archiereii nostri nu-i vor spăria, sîntem convinşi, insanităţile scriblerilor de la foile jidovite, ei îşi cunosc datorinţele sacrului lor oficiŭ şi vor lucra şi mai departe cu acelea-şi puteri pentru consolidarea sfintei nóstre biserici greco-catolice române.

Respuns. — Spre a se convinge cetitorii nostri, cât de mult îs apreţiate de alt cum în presa magiară scrisele foii banffyste, lăsăm să urmeze aci un rĕspuns dat acestei foi de „Budapesti Napló", organul dlui Széll. Cerem de alt cum scusele cetitorilor nostri pentru frumuséţa stilului în care e redactat acest respuns, şi avertisăm pe domnii de la „M. Szó", cari ne aŭ aşa de dragi, că noi am tradus aceste şire din „Magyarország", Acesta spre orientare, în casul, când va începe să înjure.

„Din coteţul ciurdii de porci cari se îngraşă la lăturile mareşalului de curte, s'a audit azi un grohot mai turbat ca de comun. Bravele bestii îşi tem porcariul, de i s'ar întîmpla ceva, zĕŭ ar peri de fóme. Deci se nisuesc, ca cel ce are de a face cu păstorul lor, să se lupte cu ei. Cu ei căci ei grohotesc. Cu ei căci ei scurmă tina cea împuţită. Cu ei, căci ei sînt porcii, nu porcarul lor. Ér noi spunem porcarului, să-şi înveţe ciurda la omenie. El să grijéscă, asupra cui şi ce grohotesc, şi de cine se frécă cu murdăria lor. Căci el este acela, care va fi silit să rĕspundă pentru tóte porciile acestei ciurdi murdare. Lumineze-şi deci consumenţi ambiţioşi ai lăturilor sale că ei trebue să se îngraşe şi nu să se făloşéscă. Pentru porcul obraznic porcarul îi lovit în cóste".

Revistă politică.

Afaceri interne. Parlamentul în 24 l. c. şi-a ţinut prima şedinţă după vacanţele de Pasci. Cu totul abia a durat vre o 20 minute, în care timp preşedintele camerei a adus la cunoscinţa părinţilor patriei schimbările, ce s'aŭ făcut în sinul lor, ér ministrul president a rĕspuns la unele interpelări. Cu şedinţa acésta se va închide periodul al III-lea al sesiunilor, deschidĕndu-se cu începutul lui Maiŭ periodul IV. Acest period se va începe cu pertractarea unor proecte de legi, pe cari le vor propune miniştrii de agricultură şi comerciŭ. Tot în periodul acesta va cere ministrul de finanţe incuviinţarea unui împrumut de 120 milióne coróne, pentru esoperarea căruia el a şi intrat în tractative cu banca Rotschild. Titulii, cari se propun pentru aprobarea împrumutului sînt diferiţi. Unii spun, că ar fi de lipsă pentru regularea valutei, alţii, că

suma acésta s'ar recere pentru investirile ce le ar face ministrii de comerciŭ şi cel de finanţe, în fine alţii susţin, că suma amintită trebue pentru acoperirea speselor împreunată cu cina regulată a soldaţilor, pentru a căreĭ efeptuare ministrul de răsboiŭ se luptă din tóte puterile.

Austria. Pertractările de împăcare dintre Cehĭ şi Nemţĭ aŭ un resultat tare dubiŭ. Sub comisiunea alésă pentru aplanarea diferinţelor în principiŭ s'a înţeles cu privire la unele puncte, dar nu aşa stă lucrul cu privire la specificarea aceloraşĭ. Cehiĭ nu sînt îndestuliţĭ. Fiind că cererile lor nu sînt luate în considerare aşa pe cum doresc eĭ, chiar şi chemaţĭ fiind, nu vor maĭ lua parte la conferinţa de împăciuire, ci după uniĭ ar trece simplaminte în oposiţiă, ér pe cum spun alţiĭ, ar reîncepe cu obstrucţia. Acésta diferinţă de acomodare pentru venitoriŭ provine de acolo, că între Cehiĭ tinerĭ, s'aŭ născut disensiunĭ.

Vedênd ministrul Körber, că conferinţa ceho-germană nu duce la nicĭ un scop, a pregătit un proect de lege pentru regularea limbilor. Fóea Cehilor tinerĭ şi crede a sci, care ar fi conţinutul acestuĭ proiect. Pe cum spune numita fóe, proiectul de lege pentru Moravia ar prevedé folosirea mestecată a limbilor cehă şi germână, aşa pe cum era pe timpul ministrului Badeni, ér pentru Bohemia ar crea treĭ teritóre deosebite. Într'unul limba oficiósă ar fi esclusiv cea germană, într'altul esclusiv cea cehă, pe când în al treilea teritoriŭ aceste dóuĕ limbĭ s'ar folosi mestecat. Póte că proiectul acesta devenit lege ar îndestuli părţile răsboinice. Rĕul înse stă acolo, că mulţĭ trag la îndoiélă fidedemnitatea comunicatuluĭ acestuia.

Italia. Spiritul duşmănos bisericiĭ, fĕtul predilect al Italieĭ de astăzĭ se manifestă tot maĭ bine. Fiind vorbă de esposiţiunea din Paris, guvernul italian va face mustră şi despre şcolilor elementare. În broşura ce va tracta despre ele, apărută în monitoriul oficios al ministruluĭ de instrucţie italian, între altele se zice, că preoţimea cu ocasiunea catechisăriĭ nu întrelasă nicĭ o ocasiune de a infiltra în sufletul tinereĭ generaţiunĭ ideĭ contrare statuluĭ. Interpelat asupra acestuĭ fapt, ministrul a declarat, că pasagiul injurios la adresa bisericiĭ a apărut în partea neoficiósă a oficiosuluĭ sĕŭ organ, şi nicĭ nu se va traduce pe franţozesce în broşura, ce se va împărţi la esposiţia din Paris. Timpul va dovedi adevĕrătatea orĭ falsitatea rĕspunsuluĭ ministerial. O altă manifestare a spirituluĭ antibisericesc a avut loc în senat. Acĭ ministrul cultelor a presentat un proect de lege pentru reformarea căsătorieĭ civile, care proect căsătoria civilă o apropie în cât va de punctul de vedere catolic al sacramentuluĭ căsătorieĭ. Dar ce să vedĭ, comisiunea senatorilor însărcinată cu esaminarea proectuluĭ l-a rĕspins, propunênd un alt proect, care căsătoria maĭ tare o desparte de biserică, de cum era în căsătoria civilă italiană de până acum.

Transvaal. Sórtea răsboiuluĭ e încă tot nedecisă. Starea Burilor s'a ameliorat şi cu ameliorarea eĭ s'a rĕutăţit starea Anglezilor. Greutăţĭ vin peste ceştĭ din urmă tocmaĭ de acolo, unde eĭ cugetaŭ că totul e supus, vreŭ să zic, din partea sud-ostică a Oranjeluĭ. Atuncĭ când Roberts cu mare alaiŭ a intrat în Bloemfontein, cugeta, că cu sudul republiceĭ libere a terminat; când de o dată vede, că Buriĭ atacă oraşul Wepener, care se află în partea de cătră rĕsărit-méză-zi a Oranjeluĭ. La început credea, că va fi numaĭ o încercare a Burilor, carea înse nu ĭ-ar da mult de gândit, timpul înse a dovedit contrariul. Divisiunea de armată, ce s'a trimis spre despresurarea oraşuluĭ s'a dovedit de nesuficientă, când i s'a trimis a dóua divisiune, după acésta a treia, căreia ĭ-a urmat a patra şi resultatul fu neîndestulitoriŭ. Roberts în telegramele sale adresate ministruluĭ de răsboiŭ cu părere de rĕŭ trebue să spună acestuia acum dispariţia alor zecĭ şi sute de ostaşĭ, acum tot pe atâţia căḑuţĭ orĭ răniţĭ. Voit-a Roberts în timpul din urmă să părăséscă Bloemfonteinul, dar planul a trebuit să şi-l schimbe vedêndu-se încunjurat de tóte părţile.

Nu maĭ puţin întristătóre veste ĭ-a adus luĭ Roberts comisiunea, ce el a însărcinat-o cu esplorarea situaţiuneĭ oraşuluĭ Pretoria, capitala Transvaaluluĭ. Comisiunea acésta ĭ-a referat adecă, că Pretoria e încunjurată cu 5 forturĭ atât de puternice, în cât chiar şi o armată de 300 miĭ de soldaţĭ numaĭ cu mare greutate o ar puté ocupa.

Într'aceea deputaţiunea Burilor însărcinată cu esoperarea întreveniriĭ curţilor europene în favorul lor, fiind încunoscinţată din partea ministruluĭ de esterne hollandez despre rĕcéla cu care acestea privesc răsboiul, a abzis de planul sĕŭ de a ruga pe Ţarul, împĕratul german şi pe preşedintele Franţeĭ pentru întrevenire. Ast fel stând lucrul tótă nădejdea şĭ-aŭ pus-o în Statele-Unite din America. Acĭ are să se întimple alegerea preşedinteluĭ. Opiniunea publică e pe partea aceluia, care va promite intrepunerea sa pentru încetarea răsboiuluĭ buro-anglez.

Corespondinţe.

Sinódele protopopescĭ.

Sibiŭ, în 24 Aprilie 1900.

Onorată Redacţiune!

Am cetit până acum rapórte despre dóuĕ sinóde protopopescĭ din Archidiecesă, publicate în preţuita nóstră fóe „Unirea". Eŭ aflu că e bine să se publice ast fel de rapórte din tóte centrele secundare ale administraţieĭ nóstre bisericescĭ, ca să scim ce şi cum se lucră în deosebitele părţĭ ale Archidieceseĭ nóstre. Activitatea maĭ intensivă, ce se desvóltă în o parte saŭ alta, póte să aibă o înrîurire binefăcătóre asupra unor centre secundare, unde am dori să vedem o lucrare maĭ viuă. Ast fel de rapórte pot să dee impuls la o lucrare uniformă şi din ce în ce maĭ potenţată în interesul causelor nóstre publice bisericescĭ-şcolare; apoĭ maĭ sînt şi o dovadă, că trăim, că voim să trăim şi să dăm înainte. Acolo unde este activitate, este viaţă, şi un organism bisericesc activ şi vigoros, e o garanţie pentru un viitor maĭ bun.

Din aceste consideraţiunĭ Vĕ rog să-mĭ permiteţĭ a Vĕ raporta şi despre sinodul protopopesc al districtuluĭ Sibiuluĭ, aceea, ce aflu a fi maĭ de interes pentru publicul cetitor al „Unireĭ". Voiŭ fi scurt.

Sinodul protopopesc de primăvară al districtuluĭ Sibiuluĭ s'a ţinut ca de regulă la sediul protopopiatuluĭ în 10 April a. c., participând de astă dată şi representanţĭ mirenĭ din parochiile provăḑute cu şcóle confesionale. Acésta se face la noĭ după o praxă veche tot la treĭ anĭ, când după normele în vigóre, este de a se alege pe un noŭ period de treĭ anĭ senatul şcolar districtual şi a se lua mesurĭ pentru alegerea curatoratelor bisericescĭ şi a senatelor şcolare parochiale, asemenea pe un noŭ period de treĭ anĭ. Sinodul a fost bine cercetat fiind presenţĭ 29 preoţĭ şi 12 delegaţĭ mirenĭ; absenţĭ aŭ fost numaĭ 4 preoţĭ. După invocarea Spirituluĭ Sfînt protopopul tractual, P. O. D. Ioan V. Rusu, deschide sinodul prin o vorbire meduósă, în care atinge tóte chestiunile, carĭ agită viaţa nóstră publică bisericéscă şi apoĭ înainte de a se trece la ordinea zileĭ, sinodul cu deosebită însufleţire decide a se subşterne Escelenţieĭ Sale I. P. S. Domn Archiepiscop şi Mitropolit o căldurósă adresă omagială semnată de toţĭ membri presenţĭ.

Étă textul adreseĭ:

„Escelenţa Vóstră, Bunul nostru Părinte! Apreţiind situaţiunea gravă, în care după esemplul marilor predecesorĭ aĭ Escelenţieĭ Vóstre, luptaţĭ cu zel adevĕrat apostolic pentru clenodiile celea maĭ scumpe ale bisericeĭ nóstre: independenţa şi caracterul eĭ naţional — autonomic, condiţiile sine quibus non ale prosperăriĭ sale în mijlocul poporuluĭ român, — Sinodul protopopesc mixt al districtuluĭ Sibiuluĭ ţine să-şĭ împlinéscă o plăcută datorie, esprimând Escelenţieĭ Vóstre în numele cleruluĭ şi poporuluĭ representat prin acest Sinod, simţĕmintele sale de neclintită iubire şi adhesiune fiéscă şi tot o dată reprobă cu adêncă indignaţiune atacurile ne demne la carĭ sînteţĭ espus tocmaĭ pentru apărarea causeĭ celeĭ sfinte şi marĭ a bisericeĭ nóstre. — Sibiŭ, la 10 April 1900."

Dintre obiectele puse la ordinea zileĭ însĕmn: fixarea taxelor, ce aŭ să le solvéscă bisericile la fondul pentru salarisarea revisoruluĭ archidiecesan pe 1900, cum şi a taxelor, ce aŭ să le solvéscă preoţiĭ pe un period de 5 anĭ la fondul Vancean pentru preoţiĭ deficienţĭ; publicarea decisiunilor aduse în sinodul archidiecesan din anul trecut privitor la solvirea dărilor publice, la purtarea de protocóle compactate despre şedinţele curatoratelor bisericescĭ şi ale senatelor şcolare parochiale; la visitaţiunea canonică; la combaterea alcoolismuluĭ şi a concubinatelor, la purtarea de protocóle cu conscripţiunea nominală a sufletelor din fie care parochie şi la procedura, ce are să o urmeze forul protopopesc faţă cu persónele bisericescĭ, carĭ vin în conflict cu datorinţele

lor. După acestea s'a cetit raportul oficiului protopopesc despre miscarea poporaţiunii din protopopiat în decursul anului 1899, din care se constată următórele: Numĕrul sufletelor în 34 parochiĭ, aparţinătóre protopopiatuluĭ Sibiului, la finea anuluĭ 1899 a fost de 18.143; casurĭ de nascere în 1899 aŭ fost 590 şi anume 308 feciorĭ şi 282 fete; cununiĭ bisericescĭ aŭ fost 97; s'a constatat tot o dată şi faptul condamnabil, că s'aŭ încheiat în 5 casurĭ cununiĭ numaĭ înaintea matriculantuluĭ civil şi anume: 2 în Ghijasa de sus şi câte una în Brad, Hamba şi Vestem. Casurĭ de mórte aŭ fost 446; trecerĭ la biserica nóstră 53, ér de la noĭ la altă confesiune 7. S'a raportat despre activitatea senatelor şcolastice parochiale în treieniul expirat (1897—1900), despre frecventarea şcólelor, purtarea învĕţătorilor, arĕtarea regulată a absenţiilor, progresul dovedit cu eleviĭ, despre propunerea religiuneĭ şi moraluluĭ. Din rapórtele cetite se relevéză activitatea laudabilă desvoltată de senatul şcolastic parochial din Calvasĕr şi respective de directorul şcolar, O. Demetriŭ Deac, unde s'a câştigat o şcólă frumósă cu curte, grădină şi un pămînt, din al căruĭ venit se plătesce o parte destul de însemnată a salaruluĭ învĕţătoresc şi în modul acesta se maĭ uşuréză poporul şi alt cum destul de îngreunat. În urma acestor rapórte sinodul decide: a) să se admonieze aceĭ preoţĭ (alt cum puţinĭ), carĭ ca directorĭ şcolarĭ n'aŭ corespuns deplin datorinţelor lor; b) rapórtele şcolastice pe viitor să se facă tot la treĭ lunĭ (până acum trebuia să se facă în fie care lună); în aceste rapórte să se arete amenunţit întreg mersul învĕţămêntuluĭ; c) catecheţiĭ să raportéze la fie care semestru despre propunerea religiuneĭ indigitând materia propusă şi progresul, ce se face în acest obiect momentos. Din socotelile presentate de cassarul Nic. Togan s'a constatat, că la finea anuluĭ 1899 fondul biblioteceĭ tractuale avea un stat activ de fl. 468.78, iar al doilea, adecă cel şcolar tractual de fl. 1153.41. În senatul şcolar protopopesc aŭ fost aleşĭ pe un noŭ period de treĭ anĭ din cler: Dionisie Aron, preot în Gurarîuluĭ, Ioan Ghişoiŭ, preot în Ocna Sibiuluĭ, Nic, Togan, cooper. paroch. în Sibiŭ, Demetriŭ Deac, preot în Calvasĕr: suplenti: Ioan Hulea, preot în Buia, şi Dion. Decei, preot în Orlat: dintre mirenĭ: Iuliŭ Bardoşi, inspector şcolar reg. în retragere; George Maxim de Höchstenberg, major ces. şi reg. în retragere. Basiliŭ Pop de Harşian, advocat. Romul Simu, învĕţător pens., şi Coman Gligor, înv., toţĭ locuitorĭ în Sibiŭ, apoĭ Nicolaŭ Racoţa, medic cerc. în Şeica-mare. Aurel Pintea. învĕţ. în Slimnic, şi Ioan Stoia, înv. în Orlat. Disposiţiile de luat pentru alegerea curatoratelor bisericescĭ şi a senatelor şcol. parochiale, asemenea pe un period de treĭ anĭ, cum şi celea pentru ţinerea examenelor la finea anuluĭ şcolar 1899/900. s'aŭ lăsat în sarcina presidiuluĭ. O viuă discusiune a provocat în sinod modul distribuireĭ ajutoruluĭ de stat, care la preoţimea tractuală a produs o generală nemulţămire. Terminându-se tóte acestea, preoţiĭ: Ioan Papiŭ din Vestem şi Victor Suciŭ din Bîrghiş îşĭ cetesc disertaţiile, cu carĭ aŭ fost însărcinaţĭ în anul trecut, şi sunt ascultaţĭ cu plăcere; pentru anul viitor se aleg disertanţĭ preoţiĭ: Marian Peculea din Stenea şi Ioan Staicu din Şelcăŭ.

În sfîrşit s'aŭ ales confesarĭ în persónele preoţilor: Paul Popescu din Bórta, Ioan Papiŭ din Vestem şi Anania Decei din Hamba, şi membri sinoduluĭ s'aŭ întrunit în biserică la molitvă şi apoĭ s'aŭ mărturisit creştinesce.

Cu deosebită stimă:

(nt.)

Maĭ noŭ.

O scire telegrafică sosită din Budapesta, vestesce, că Maestatea Sa s'a îndurat a completa stalul rĕmas vacant prin mórtea fericituluĭ Elie Vlassa, numind de canonic în Capitlul mitropolitan pe Mon. ***Alesandru Uilăcan*** prof. gimn. în Blaş.

La mulţĭ anĭ!

Apel. *)

Escelenţa Sa Dl Ministru de culte şi instrucţiunea publică prin scripta din 7 Ianuar a. c. Nro 98045—1899 îşĭ arată neîndestulirea Sa faţă de şcóla nóstră gr. cat. din Vaidacuta, ca necorĕspundĕtóre legiĭ.

Drept aceea încă în primăvara a. c. sîntem siliţĭ a face o reparare radicală, eventual a ne edifica şcólă din noŭ ca să o scutim de ameninţare şi închidere. Considerând înse că poporul gr. cat. de aicĭ şi de alt mintrelea sĕrac, a edificat în anul 1898—99 case nóuĕ parochialĭ, grajdurĭ şi şură, şi aceste tóte numaĭ din repartiţie, prin ce a devenit cu totul stors.

Subscrisul constrâns de împrejurărĭ, în numele tuturor credincioşilor gr. cat. din Vaidacuta, apelez la simţul creştinesc al On. Public rugându-l să se îndure a ne veni în ajutor cu fileriul lor la renovarea eventual edificarea din noŭ a şcoliĭ nóstre gr. cat.

Orĭ ce ajutor fie cât de bagatel va fi bine primit şi ne va încuraja la lucru.

Tóte ofertele să se adreseze la subscrisul în Vaidacuta poşta Nagy-Teremi (Kis-Küküllő megye).

Vaidacuta 3 April 1900.

Augustin Nilca
adm. parochial gr. cat.

*) Tóte ziarele române sînt ragate se publice acest apel.

Noutăţĭ.

Întru mărirea luĭ Dumnezeŭ. Comuna bisericéscă gr. cat. din Comloşul mare aduce cea maĭ căldurósă mulţumită publică Alteţeĭ Sale *Mileva Naco ducesă de San Marco* pentru că s'a îndurat a-ĭ ocoli biserica cu graţiĭ de fer în preţ de peste 2400 fl.. — şi Domnilor *Teodor* şi *Ioan Pascu* proprietarĭ pentru un prapor de mĕtasă în preţ de 70 coróne. Comloşul mare, 17 April 1900. *Dr Laurean Luca* paroch-protop. — Subscrisul în numele comitetuluĭ parochial gr. cat. din Proscea mare vin a aduce şi pe acésta cale mulţumită credinciosuluĭ *Pavel Blăşan* şi soţieĭ sale *Anica*, carĭ aŭ donat o Evangelie cu litere latine în preţ de 25 coróne. Dumnezeŭ se le rĕsplătéscă cu plata cerécsă după merit. Proscea mare 16 April 1900. *Ioan Neagoş* paroch gr. cat.

Sĕrbătorile Învieriĭ Domnuluĭ şi anul acesta aŭ fost serbate într'un chip înălţător de inimĭ. Duminecă dim. la órele 4. s'a făcut Învierea, la $^1/_2$ 9. sfînta liturgie şi la $^3/_4$ 4 d. a. înserătul. La tóte aceste serviciĭ dumnezeescĭ aŭ pontificat Escel. Sa Mitropolitul cu numerósă asistinţă. Sfînta Evangelie atât la liturgie cât şi la înserat aŭ fost cetită în maĭ multe limbĭ. Predica festivă a ţinut'o Mitropolitul, cântările liturgice le-a esecutat chorul mixt a prof. Murĕşan. A dóua zi I. P. S. Sa a celebrat la biserica parochială, unde a cântat corul meserieşilor sub conducerea dluĭ Aug. Gruiţa, culeg. tipograf. Duminecă la 1 óră a fost prânz la curtea mitropolitană; aŭ fost învitate aprópe 40 persóne: preoţimea gremială tótă.

Din Archidiecesă. Preon. *Iosif Vancea* paroch-protopop în Coşocna, aŭ fost strămutat în aceiaşi calitate la Oşorheiŭ. — On. *Vasilie F. Saltelechi,* adm. prot. inter. al distr. Murĕs, aŭ fost numit viceprotopop onorar şi distins cu brêŭ roşu.

Răsplată dumnezeéscă. Cetim în „Fóea Tutoveĭ": O dómnă din Jud. Dorohoĭ s'a pronunţat în public că eĭ nu-ĭ trebue biserică pe moşia sa şi dar actuala biserică are să o strice. A dóua zi a şi murit, aşa că nu şi-a maĭ putut pune în lucrare planul. Un domn, rudă cu aceea dómnă, cumpărând o moşie cu biserică pe ea, a stricat biserica. Dumnezeŭ pe acesta l'a pedepsit maĭ bine, căcĭ l'a paralisat şi trăesce ast fel pedepsindu-se spre a da exemplu şi altora.

O nóuă reuniune de temperanţă. Ni-se scrie din Ţagşor, distr. Cătina, că adm. parochial de acolo *Virgil Codarcea* a întemeiat cu peste 30 familiĭ o reuniune de temperanţă. Felicităm din inimă pe preoţiĭ nostri pentru zelul ce desvóltă în direcţiunea acésta, că împlinesc de o dată şi hotărîrile repeţite a le Sinódelor bisericiĭ nóstre şi se dovedesc de adevăraţĭ păstorĭ aĭ credincioşilor lor, îngrijind nu numaĭ de binele lor sufletesc ci şi de cel corporal. Maĭ ales pentru înfiinţarea reuniunilor de temperanţă vor fi şicanaţĭ de tóte părţile, dar nu se témă, argumentul, că păgubesc statul prin ast fel de reuniunĭ e fals. Statul nu póte privi nepăsător la ruina cetăţenilor, ci din potrivă, trebue să îngrijéscă şi promoveze bunăstarea şi înflorirea lor materială.

Scolastic. Despărţ. *Reghin* al Reuniuniĭ învĕţătorilor gr. cat. din Archidiecesă de Alba Iulia şi Făgăraş îşĭ va ţinê adunarea generală în Caşva la 5 Maiŭ n. — Despărţ. *Biia* al acelea-şĭ reuniunĭ îşĭ va ţinê adunarea la 13 Maiŭ n. în Valea-Sasuluĭ. — Despărţ. *Ardusat—Someş* al reuniuniĭ învĕţătorilor gr. cat. din archidiaconatul Satmar, va ţinê la 7 Maiŭ n. o adunare festivă în Pomĭ, în onórea ducentenaruluĭ unireĭ românilor cu biserica Romeĭ. Tot atuncĭ se va da un concert împreunat cu dans în favorul fonduluĭ de premiare al învĕţătorilor.

Întunecime de sóre. La 28 Maĭ Spania va avea parte de un rar fenomen ceresc. Discul luneĭ va acoperi sórele producând întunecime în ziua mare. Fenomenul va fi vĕzut în Spania 12 minute. În cele alalte părţĭ ale Europeĭ fórte puţin se va vedea din el. Pentru observările astronomice Spania face marĭ pregătirĭ, observatoriile astronomice vor fi adjustate cu aparatele trebuinciós pentru maĭ multe persóne de o dată, se va publica o carte cu tóte resultatele esperiate până acum şi vor fi învitaţĭ să facă observaţiunĭ mulţĭ erudiţĭ din străinătate.

Necrolog. † *Iosif Giura* paroch gr. cat. deficient în *Bucium-şésa* şi v.-protopop onor. a repausat în Domnul în 26 a l. c., în al 83-lea an al etăţiĭ şi al 60-lea an în serviţul Domnuluĭ.

† *Ioan Gerasim* jude reg. de tablă a repausat la 20 l. c. în al 58-lea an al vieţiĭ şi al 27-lea an al ferciteĭ sale căsătoriĭ.

În vecĭ amintirea lor!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Mama sfîntuluĭ Augustin.

– Schiță istorică-culturală –

de

Emil Bougaud.

Traducere din limba franceză de

Salba.

I.

(Continuare.)

În aceste ideĭ, carĭ umpleaŭ pe atuncĭ lumea de jale și descurăjare, se încercară părinții să întroducă și pe fica lor Monica; lor și împrejurărilor timpuluĭ e de a se ascrie. că ea așa de timpuriŭ începù a disprețuĭ acéstă lume trecĕtóre și a se interesa cu multă atragere de cele eterne, ceea ce până la mórte îĭ rĕmase una din cele maĭ frumóse trăsurĭ ale natureluluĭ sĕŭ. [1])

Când Monica vorbesce de prima eĭ educațiune, nu laudă numaĭ zelul mameĭ sale, ci amintesce cu mulțămită și servițiile servitóreĭ celeĭ bĕtrâne, căreĭa îĭ fu concredută în copilărie. Acésta a fost și nutritórea tatăluĭ Moniceĭ, ea l-a purtat pe umerĭ. cum fac mamele tinere, carĭ aŭ copiĭ; [2]) și după ce l-a vĕzut mare. și a fost de față și la cununia luĭ. pentru cinstea. ce o avea la eĭ din causa bĕtrânețelor și a moravurilor eĭ curate, ĭ-a devenit éră-șĭ servitóre, saŭ maĭ bine a dóua mamă a copiilor luĭ. Harnică. înțeléptă și punctuósă, puțin cam aspră și cerbicósă, dară devotată tinereĭ sale stăpâne. era un adevĕrat tip al acelor servitóre din vechime. pe carĭ creștinismul le-a dat lumeĭ, și carĭ nu-s cele din urmă între creațiunile sale frumóse. Ea veghia cu multă grije lângă légănul. ce cuprindea o ființă destinată a fi așa de sfîntă și preamărită.

Scutită ast fel de orĭ ce pericol, crescută cu atâta grije, nicĭ o plantă n'a produs vre o dată așa de timpuriŭ maĭ multe florĭ și fructe, de cât sfînta nóstră copilă. Era micuță încă și pândia momentul binevenit. când neobservată de nime se ducea singură la biserică, [3]) unde stând într'un unghet părăsit, cu mânile încleștate și cu ochiĭ plecațĭ afla atâta plăcere a se întreține cu Dumnezeŭ. în cât cu timpul își uĭta să se maĭ reîntórcă a casă. Când apoĭ se ducea a casă, sfiiciósă și confusă, pentru că a întârziat atâta singură, bĕtrâna servitóre o mustra aspru, îĭ dădea și bătaĭă; dar nicĭ bătaia, nicĭ mustrările n'o puteaŭ face să plângă. cu atât maĭ puțin să-șĭ slăbéscă simțemintele de alipire și recunoscință față de nutritórea sa. [4])

Câte o dată. când se juca cu prietinele sale. cât aĭ bate în pălmĭ dispărea și apoĭ o aflaŭ sub un arbore. nemișcată, cufundată în rugăciunĭ, uĭtându-șĭ de tóte jucăriile.

[1]) S. Augustin ne-a lăsat tare puține amĕnunte din copilăria și tinerețа mameĭ sale. Norocul, că tradițiunea suplinesce lipsa. Maĭ ales cărțile liturgice ale ordurilor, carĭ urméză regula sfîntuluĭ Augustin, ordurile canonice, eremițiĭ sfîntuluĭ Augustin, serviții și premonstratenșiĭ ni-aŭ conservat date interesante în cărțile lor, din carĭ se póte cunósce naturelul sfinteĭ Monice.

[2]) »Mărturisirile« lib. IX. c. 8.

[3]) Dum adhuc puella esset, saepe domo parentum se subtrahens, ad ecclesiam fugiebat. Ibi aliquamdiu in angulo permanens, virginales orationes ad Christum fundebat (Breviarium canonicorum Reg. ordinis s. Augustini. Ad primam Noct. lect. I.)

[4]) Dum autem domum tarde rediret, a bajula sua verbarabatur. Et totum ipsa puella patienter portabat. (Bollandistae. 4 Maĭ.)

A dese orĭ se scula nóptea, pe ascunse din pat, îngenunchia și cu mânuțele ridicate, cu un zel și atențiune prea de timpurià pentru ea-șĭ zicea rugăciunile, ce le învĕțase de la buna sa mamă. [1]) Se póte zice, că Dumnezeŭ vorbindu-ĭ așa intim la inimă, voia să o dedeie încă din copilărie la măestria divină a rugăciuniĭ. de care apoĭ maĭ târziŭ să-șĭ folosi așa de minunat; a și învĕțat-o de timpuriŭ cum se manueze acéstă armă puternică, cu care trebuia să se lupte și să-șĭ câștige victoria cea maĭ strălucită. O altă însușire. ce se ivi încă de pe atuncĭ în inima Moniceĭ era iubirea față de sĕracĭ. [2]) La masă a dese orĭ ascundea câte o bucățică de pâne în sin. și când n'o vedea nime sta la portă pândind după vre un sĕrac, căruia se ĭ-o dea. [3]) Dóuĕ felurĭ de sĕracĭ eraŭ maĭ ales preferițĭ înaintea evlavióseĭ nóstre copile: călătoriĭ și morboșiĭ sĕracĭ. Când vedea. că trag călătorĭ cătră casa ospitală a tatăluĭ sĕŭ, îĭ făcea se șédă pe o bancă și orĭ și cât de micuță era, și cerea pentru sine onórea de a le spĕla piciórele. Pe ceĭ morboșĭ îĭ cerceta și le servia tuturor după puterile sale tinere. Monică maĭ escela încă prin blândețe și prin iubirea de pace. Când se juca cu sóțele eĭ, era destul să zică o vorbă, ca să împace pe micuțele certărețe. Era așa de pacinică la față, în vorbă și în tótă purtarea eĭ. în cât fără se scie, influința — și asupra celor maĭ bĕtrânĭ. Prin pacinicia sa împăca pe toțĭ. [5])

La aceste darurĭ supranaturale. prin carĭ fu pregătită la onórea de mamă a unuĭ sfînt, ea maĭ adause și alte virtuțĭ. pe carĭ le câștigase maĭ ales prin îngrijirea deosebită a nutritóreĭ sale.

„Acéstă femeiă bĕtrână — zice Augustin [4]) — înfrênându-o cu o rigóre înțeléptă și învĕțându-o cu multă înțelepciune a dedat-o de timpuriŭ la virtuțĭ." A fară de timpul, cât Monica gusta la masa părințéscă, nu-ĭ permitea să bea nicĭ un picur de apă, orĭ și cât ar fi fost de sĕtósă. ca ast fel să se dedeie la cumpĕtare. pocăință, tărie de suflet și abnegațiune, fără de carĭ nu póte esista creștină. nicĭ soție, nicĭ mamă. „Tu aĭ format-o, Dumnezeul meŭ! — esclamă s. Augustin. Nicĭ tatăl sĕŭ, nicĭ mamă-sa nu presimțiaŭ, ce se va alege când va din ea. Dar Tu ĭ-aĭ dat crescere pe încetul într'o casă creștină în frica luĭ Dumnezeŭ. începutul a tótă înțelepciunea." [5])

Și cu tóte aceste, în mijlocul strălucireĭ a vîrtuților. carĭ începeaŭ a se nasce în Monică, se vede — nu zic o pétă, dar o umbră de acele, pe carĭ câte o dată Dumnezeŭ le trimite și peste sfințiĭ sĕĭ, ca să-ĭ facă maĭ precauțĭ și maĭ umilițĭ. Acésta copilă. pe cum e datina la fetele mărișóre, carĭ trebuesc inițiate cu începutul în conducerea caseĭ, trebuia să mérgă în fie care zi în pivniță după vin. „Se întîmpla câte o dată," zice s. Augustin, „că după ce umplea cupa, înainte de a turna în sticle, o apropia de buze și gusta din ea, nu din pofta vinuluĭ, pentru că nu-ĭ plăcea, ci maĭ mult din petulanță copilăréscă, care îndémnă la lucrurĭ oprite. Dar pe cum cine nu încunjură greșelele micĭ. cade în pĕcate marĭ, așa și ea; gustând în tótă ziua din ce în ce maĭ multișor, a ajuns a bé maĭ târziŭ și câte o ulcică aprópe plină.

[1]) Brev. Can. Reg. ad prim. Noct. lectio II.

[2]) Mirum in modum ab infantia secus crevit miseratio. Ita, ut quasi naturali affectu pauperes diligeret (ibidem. lect. II.)

[3]) Saepe panem de mensa in sinu collocabat et de paterna domo fugiens, pauperibus tribuebat (Boll. 4 Maĭ.)

[4]) Brev. Heremiti Di Augustini.

[5]) Mărt. lib. IX. c. 8.

Unde era atuncĭ bĕtrâna eĭ guvernantă atât de înțeléptă și strictă? Și ce léc ar fi ajutat în contra morbuluĭ ascuns cu atâta grije, dacă Tu, Dómne. n'aĭ fi veghiat asupra nóstră? Dómne, care ești de față și când lipsesc părințiĭ și nutritórele, Tu. carele chiar și prin greșelile altora mântuescĭ sufletele, ce aĭ făcut. Tu atuncĭ, o Dumnezeul meŭ!? Cum aĭ lecuit? Cum aĭ vindecat? Așa-ĭ, că prin îngrijirile Tale secrete, Țĭ-aĭ făcut instrument ascuțit și tare din pĕcatul altuĭ suflet și cu o tăĭătură aĭ delăturat rana veninósă? Certându-se o dată servitórea. [1]) cum se întîmplă a dese orĭ, cu tinĕra sa stăpână. plină de amărăciune a batjocorit-o zicĕndu-ĭ între patru ochĭ: Beutóre! [2]) Atinsă prin acésta, Monica și-a recunoscut greșéla rușinósă. a condamnat-o și s'a cores în dată pentru tot de una."

Se spune, că și-a propus chiar să nu maĭ bea. de cât apă. Orĭ cum a fost, destul, că pe cum se întîmplă de comun în viéța celor sfințĭ, acéstă greșélă a avut resultate bune pentru blânda copilă. Acésta ĭ-a stors primele lacrimĭ de pocăință; acésta ĭ-a inspirat spiritul mortificățiuneĭ, a făcut-o umilită și neîncredută în sine și fără de scirea eĭ a învĕțat-o a sta lângă légăn. cea maĭ frumósă și maĭ fragedă ocupațiune, ce era să-ĭ fie concredută óre când.

Într'aceea, pe la 348 saŭ 349, Monica fù martora unuĭ eveniment. care o împlù de bucurie și făcù să se cócă tóte fructele tinereții eĭ frumóse. Pe cum amintisem, Tagasta fù atrasă în eresia și șisma luĭ Donat; 20 de anĭ acéstă eresie ținu orașul în continue turburărĭ violente. Pe timpul istorisireĭ nóstre aceste turburărĭ. degenerând chiar în jafurĭ și omorurĭ, deveniseră așa de grele și amenințătóre în tóte orașele Africeĭ. în cât împĕrațiĭ se vedeaŭ silițĭ a întreveni cu putere armată. *Constanțiŭ* împĕratul opri prin lege mărturisirea publică a acesteĭ eresiĭ. Un numĕr mare de orașe se rentórseră la credința catolică, între carĭ și Tagasta, și încă cu atâta bucurie sinceră și unanimă, în cât era învederat, că numaĭ frica de violențele ereticilor a împedecat pe cele alalte orașe să nu facă asemenea. Cățĭ va anĭ maĭ târdiŭ, cum zice s. Augustin. în zădar aĭ fi căutat un oraș maĭ fericit și maĭ strîns unit cu biserica romană, de cât Tagasta.

Monică era cam de 16 anĭ, când se împlinise eliberarea norocósă a orașuluĭ sĕŭ natal, apăsat până acĭ de o partidă fanatică, și vătămată în una din cele maĭ sfinte libertățĭ ale sale. în libertatea religiósă. Fără îndoiélă. că inima eĭ trăsări de însuflețire adâncă și dulce vĕdĕnd acéstă îmbrățoșare a bisericiĭ și a patriĭ sale; și dacă-ĭ adevĕrat, ceea ce mulțĭ cred, că pe timpul acesta primi ea botezul și prima cuminecătură, aceste aŭ trĕbuit să producă în sufletul eĭ emoțiunĭ puternice și înalte, carĭ ĭ-aŭ dat direcțiune neschimbată vieții.

Cu vîrsta i se desvoltară și darurile naturalĭ. Spiritul eĭ drept, înalt și pĕtrundĕtor a primit laudele cele maĭ delicate și maĭ puțin suspecte din partea aceluia, care era maĭ capabil a o judeca și care de bună samă nicĭ pe mamă-sa n'a vrut să o înalță fără drept.

S. Augustin în maĭ multe locurĭ zice că inteligința Moniceĭ era aprópe de geniŭ, Vom vedé-o maĭ maĭ târdiŭ discutând despre cele maĭ de frunte cestiunĭ filosofice și teologice în societatea sfîntuluĭ Augustin și a soților luĭ, carĭ, după cum spune însușĭ

[1]) O servitóre însoția tot de una pe Monica în pivniță, era prin urmare mărturiă greșelelor eĭ. Trad.

[2]) Confess. lib. IX. c. VIII.

Augustin, cugetaŭ, că în mijlocul lor să află un mare bărbat. Acésta inteligenţă adêncă şi rară se observă de timpuriŭ la Monica; ea avea o sete nestêmpĕrată după învĕţătură. Încă de copilă părăsia jocurile prietinelor sale, ca să asculte conversaţia celor maĭ bĕtrânĭ, celor învĕţaţĭ şi serioşĭ. Maĭ ales o putea-ĭ vedé şeḑênd óre întregĭ la piciórele buniceĭ sale, o femee venerabilă pentru etatea şi credinţa sa, carea ca contimporană a martirilor însufleţia mult pe evlaviósa copilă prin istorisirĭ mişcătóre şi interesante. [1]

La aceste darurĭ ale minţiĭ, pe carĭ Dumnezeŭ i le-a dat a nume, ca în tótă privinţa să influinţeze asupra luĭ Augustin, — Monica maĭ adause altele şi maĭ preţióse: o blândeţă neîntrecută, împreunată cu o tărie rară, o linişce pacînică, neschimbată. Caracterul eĭ era statornic şi curajios tot o dată, inima eĭ fragedă şi totuşĭ plină de energie atât în iubire, cât şi în lucrare. Pe scurt ea avea unul dintre acele naturele bogate, ce rar se vĕd, şi în carĭ cea maĭ rară armonie se întâlnesce cu cele maĭ uĭmitóre contraste.

Cât despre esterior, — de care vrênd nevrênd întrebăm şi când e vorbă de o sfîntă, — e fórte greŭ a satisface pe deplin curiosităţiĭ legitime a cetitorilor noştri. Totuşĭ se pare, că era de o statură destul de înaltă şi de o frumseţă rară. Cel puţin pe când era de 18—20 anĭ, credinţa, pietatea, modestia, iubirea de Dumnezeŭ şi de ómenĭ, atâta strălucire şi farmec ĭ-aŭ împrumutat, în cât unul dintre ceĭ maĭ însemnaţĭ biografĭ aĭ eĭ zice, că nu o póte descrie. Se înţelege, despre frumseţa sfinţilor încă se póte zice, ceea ce zice s. scriptură despre pacînicia lor: exsuperat omnem sensum — trece peste tótă firea. [2]

(Va urma.)

Lumina în cultul dumnezeesc.

(Continuare.)

Dară nu numaĭ la sĕrbătorĭ alese, ci şi în tóte zilele, în carĭ se sevârşiaŭ funcţiunĭ sacre şi se ţinea s. liturgie, s'a folosit biserica catolică de luminĭ spre animarea serbăriĭ bisericescĭ şi spre dovedirea bucurieĭ spirituale. Tertulian scriind despre agape zice între altele: „După luarea prânzuluĭ îşĭ spală fiesce carele mânile, se aduc luminile şi se provócă óspeţiĭ, să cânte o cântare sfîntă, carea o aŭ compus înşi-şĭ, orĭ un text din sfînta Scriptură." [3] Adevĕrat că Tertulian grăesce aci despre slujba dumnezeéscă, întru cât ea sa sevârşit nóptea; dară nu în tot de una şi pretutindenia aŭ fost credincioşiĭ aşa de persecutaţĭ, cât să nu fie putut sevârşi une oria şi pe alocuria şi maĭ ales în timpurĭ de pace slujba dumnezeéscă la lumina zileĭ. S. Paulin mărturisesce, că în bisericĭ se obicînuiaŭ a se aprinde multe luminĭ atât ziua cât şi nóptea. În poema a 3-a pe ziua s. Felix zice dînsul:

„Clara coronantur densis altaria lychnis
Luminaceratis odolentur odore papyris:
Nocte dieque micant. Sic nox splendorque diei
Fulget et ipsa dies caelesti illustris honore,
Plus micat innumeris lucem geminata lucernis."

Şi tot asemenea şi în poema a 11-a:

„ . . . His scyphulis incerta relucent
Lumina, cum fert festa dies."

S. Paulin nu descrie aci o întîmplare şi solemnitate estraordinară, ci o serbare de tot ordinară, care se sevârşia în bisericĭ în zile de sĕrbătóre, şi nicĭ nu esageréză, când grăesce aci despre „luminĭ nenumĕrate". Cu mult maĭ mult zice despre festivităţile acestea Fortunat. El zugrăvesce [1] ziua Înălţăriĭ Domnuluĭ în chipul următoriŭ:

„Undique rapta manu lux cerea provocat astra,
Credas ut stellas ire trahendo comas.
Lacteus hinc vesti color est, hinc lampade fulgor
Ducitur et vario lumine picta dies
Inter candelabros radiabat et ipse sacerdos."

Dară nimenĭ nu s'a esprimat despre obiceiul acesta maĭ cu de-adinsul ca s. Ieronim în epistola către Ripariŭ, unde combate criticasteria nepotrivită a luĭ Vigilanţiŭ. Chiar criticasteria acésta a luĭ Vigilanţiŭ ne e o dovadă nóuă, că obiceiul acesta în biserică a fost general. „Prope ritum gentilium videmus sub praetextu religionis introductum in ecclesias sole adhuc fulgente moles cereorum accendi," zice Vigilanţiŭ. Ieronim numesce pe contrariul sĕŭ Dormitanţiŭ pentru sfruntarea şi nesciinţa luĭ, se provócă la bisericile rĕsăritene şi strivesce obiecţiunile criticastruluĭ: „Per totas Orientis ecclesias quando legendum est Evangelium, accenduntur luminaria iam sole rutilante non utique ad fugandas tenebras sed ad signum laetitiae demonstrandum." S. Isidor de Sevila ne maĭ spune şi un alt motiv, pentru care se folosesce lumina în cultul dumnezeesc al creştinilor: „Ut sub typo luminis corporalis illa lux ostendatur, de qua în Evangelio legitur: Erat lux vera, quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum." [2] Deosebit de frumos se esprimă în privinţa acésta Micrology [3]: „Iuxta romanum ordinem numquam missam absque lumine celebramus, non utique ad depellendas tenebras, cum sit clara dies, sed potius in typum illius luminis, cuius sacramenta ibi conficimus, sine quo et in meridie palpamus sicut in nocte." Usul acesta al luminilor pare a-l certa Lactanţiŭ Firmian, când zice: „Num igitur mentis suae compos putandus est, qui authori et datori luminis candelas ac cereorum lumen offert pro munere?" [4] Dară din contextul întreg se vede limpede, că el cu cuvintele acestea cértă pe păgânĭ, pe carĭ îĭ combate, că eĭ aprind luminĭ zeilor sĕĭ, ca şi cum eĭ ar petrece aşa zicênd întru întunerec şi ar avé lipsă de lumină. Împotriva concipiăriĭ acesteia păgânescĭ a folosiriĭ de luminĭ în cultul dumnezeesc al creştinilor protestéză şi s. Ieronim în aceea-şĭ epistolă îndreptată împotriva luĭ Vigilanţiŭ şi respinge de repeţite orĭ în chipul sĕŭ energic obicînuit învinuirea, că creştiniĭ prin folosirea acésta a luminilor ar deprinde o superstiţie păgânéscă. Aşa scrie el: „Cereos autem non clara luce accendimus, sicut frustra calumniaris, sed ut noctis tenebras hoc solatio temperemus et vigilemus ad lumen, ne caeci tecum dormiamus in tenebris." Firesce că cuvintele acestea aŭ, să se înţelégă în sens figurat: „Aprinderea luminilor în bisericile nóstre nu are de a face nimica cu lumina firéscă a zileĭ, şi de aceea învinuirea, ce ne-o facĭ, e o calumnie fără de nicĭ un temeiŭ. Ci noĭ aprindem luminile pentru întunerecul spiritual, în care petrecem. În întunerecul acesta ne servesce spre mângăiare lumina firéscă ca simbol al luminiĭ revelaţiuniĭ: ea are, să ne ţină trezĭ şi să ne îndrume la lumina spirituală, pentru ca să nu perim împreună cu tine în întunerecul rătăciriĭ." Tot asemenea aŭ, să se înţelégă şi cuvintele, cu carĭ continuă s. Părinte: „Quod si aliqui propter imperitiam et simplicitatem saecularium hominum vel certe religiosarum foeminarum, de quibus vere possumus dicere: Confiteor, zelum Dei habent, sed non secundum scientiam: hoc pro honore martyrum faciunt; quid inde perdis?" În cuvintele acestea s. Ieronim nu desapróbă aprinderea de luminĭ în onórea martirilor, ci cértă éră-şĭ numaĭ închipuirea greşită, carea o supune Vigilanţiŭ, éră s. Ieronim o concede numaĭ la câţĭ va ignoranţĭ, ca şi cum adecă luminile acelea s'ar aprinde martirilor, pentru ca eĭ să nu petrécă întru întunerec. Asta se vede şi din cuvintele următóre ale dînsuluĭ: „Causabantur quondam et apostoli, quod periret unguentum, sed Domini voce correpti sunt; neque enim Christus indigebat unguento, nec martyres lumine cereorum, et tamen illa mulier in honorem Christi hoc faciebat devotioque mentis eius recipitur, et quicunque accendunt cereos secundum fidem, suam habent mercedem dicente apostolo: Unusquisque in sensu suo abundet." Maĭ zice apoĭ Vigilanţiŭ într'alt loc: „Magnum honorem praebent huismodi homines beatissimis martyribus, quos putant de vilissimis cereolis illustrandos, quos agnus, qui est in medio throni, cum omni ful gore maiestatsi suae ilustrat." Desaprobând părerea acésta greşită s. Ieronim totuşĭ recunósce rîvna şi intenţia cea bună a credincioşilor şi respinge cu hotărîre învinuirea, ca şi cum credincioşiĭ prin usul acesta ar deprinde idololatrie: „Idololatras appellas huiusmodi homines; non diffiteor omnes nos, qui in Christo credimus, de idololatriae errore venisse; non enim nascimur, sed renascimur Christiani, et quia quondam colebamus idola, nunc Deum colere non debemus, ne simili eum idolis honore venerari? Illud fiebat idolis et idcirco detestandum est, et hoc fit martyribus et ideo recipiendum est; nam et absque martyrum reliquiis per totas Orientis ecclesias, quando legendum est evangelium, accenduntur luminaria iam sole rutilante." Acela-şĭ s. Părinte zice în epistola sa către Eustachiŭ [1] despre s. Paula: „Translata Episcoporum manibus et cervicem feretro subicientibus, cum alii Pontifices lampades cereosque praeferrent." S. Gregoriŭ din Cesarea într'o cuvîntare face amintire despre un tribun, „care onorase biserica saŭ maĭ bine pe locuitoriul bisericiĭ şi-l îmblândise aprinḑênd în biserică luminĭ".[2] Şi împĕratul Iustinian rînduise: „Non aliter quempiam de novo ecclesiam aedificare, priusquam definiat mensuram, quam deputat, et luminaria." [3]

(Va urma.)

---

[1] De plurimis claris mulieribus a Fr. Iacobo Philippo Bergonensi Ord. Heremitarum D. Aug. I. vol. in folio 1493 caract. goth.
[2] Ep. c. Filip. c. 4. v. 7.
[3] Tert. Apologia.

[1] L. V. carm. 5.
[2] Lib. VII. Originum cap. 12.
[3] Cap. 11.
[4] Lib. VI. div. instit. cap. 2.

[1] Epist. 27.
[2] Surius T. IV.
[3] Reg. din 527—565. Novella 67. c. II. Cf. Novella 123.

Bibliografie.

A apărut:

Revista Ilustrată Enciclopedică „Gazeta Săteanului“. Anul al XVII-lea. Nr. 5 cu următoriul sumar: O desluşire. — Invasiunea lepreĭ în România. — Ferma de la Herăstrăŭ şi îmbunătăţirea vitelor. — Despre frigurile palustre. — Lupta contra grindineĭ. — Despre distribuirea alimentelor la animale. — Oftiga combătută prin treĭ metode. — Cercetările la polul sud. — Crescerea paserilor. — Conjunctivita granulósă (urmare). — O propunere contra înzepeḑireĭ trenurilor. — Convorbirĭ economice. — Cronica agricolă. — Scirĭ diferite agricole. — Informaţiunĭ agricole. — Buletin comercial. — Bibliografiĭ. — Miscellanea.

Ilustraţiunĭ: Formele Ematozoeruluĭ frigurilor palustre (14 figurĭ). — Parapete de arborĭ. — Comparaţiune grafică a producţiuneĭ porumbuluĭ. — Carta Statelor-Unite arĕtând principalele State producĕtóre de porumb. — Partea glumĕţă: Pânea artificială (11 gravurĭ). — Sórtea răsboiuluĭ.

Povestea Privighetorii, e titlul uneĭ drăgălaşe poveştĭ compuse de prof. Ĭ. Manliu, după minunata poesie „înşiră-te-mărgărite“ de Vas. Alesandri. Broşurica elegant tipărită pe hârtie fină costă 25 banĭ. Se află de vîndut şi la Tipografia nóstră.

A apărut şi se află de vîndare la **Tipografia seminarială din Blaş:**

Istoria legiĭ nóuĕ de Dr V. Szmigelski, tomul I. Tinereţele luĭ Isus. Isus ca profet, 399 pag. preţul 4 cor. tomul II. Isus ca preot, 320 pag. preţul 3 cor. 40 fil. Şi în tomul al doilea apărut acum întâlnim acelaşĭ stil plin de frumseţă. aceeaşĭ limbă românéscă curată, aceeaşĭ admiraţiune şi încântare pentru faptele măreţe sĕvîrşite de Omul-Dumnezeŭ în ultima sĕptĕmână petrecută pe pămînt. Şi venitul ce va realisa din cartea acésta autorul îl destinéză fonduluĭ provincial de salarisare la care dînsul a pus basă.

Recomandăm istoria acésta cu tot deadinsul ca pe o scriere necesară şi fórte folositóre fie căruĭ adevĕrat creştin.

Dr Victor Szmigelski: **Ermeneutica biblică**, compusă după Ubaldo Ubaldi. Blaş 1899. pag. 180. preţul 2 cor. Ca şi de la cele alalte publicaţiĭ ale sale dl autor destinéză şi venitul acesteĭ publicaţiĭ pentru formarea unuĭ fond provinţial de salarisare a preoţilor şi invĕţătorilor. Manualul e destinat pentru facultăţile de teologie. dar póte fi de folos şi celor carĭ se ocupă cu studiul sf. Scripturĭ.

Jertfa creştinilor. *Comentar al liturgiilor bisericiĭ grecescĭ* compus de *Dr Victor Szmigelski*. Tomul I. Întroducere dogmatică. Cu aprobarea Preaveneratuluĭ Ordinariat mitropolitan de Alba Iulia şi Făgăraş. Blaş 1897. Tipografia seminariuluĭ archidiecesan. Pag. 230 în 8⁰. Preţul 2 cor. 10 fil. saŭ 2 leĭ 20 banĭ. Editura auctoruluĭ.

„Istoria dieceseĭ gr. cat. de Oradea-mare“ de Dr Ĭoan Ardeleanu. partea I şi II-a se află spre vîndare la auctorul. Oradea-mare. Nagy-magyar utcza gör. kath. elemi iskola. Partea I. 80 cr., partea II. 60 cr., ambele 1 fl. 40 cr.. 10 cr. porto. pentru teologĭ şi învĕţătorĭ saŭ pedagogĭ cu 1 fl. 10 cr. ambele părţĭ.

Posta redacţiunii.

Preaon. *G. T.* în *A.* Mulţumim pentru serviciul binevoitor ce ni-aĭ făcut. Complimente!

On. *V. P.* în *H.* Am primit manuscrisul, vom vede. Sîntem recunoscĕtorĭ pentru scrisórea ce ni-aţĭ adresat. Cu abonamentul nu restaţĭ de cât pe an. tr. şi pe anul acesta. Salutărĭ cordiale!

Dluĭ *V. M.* în *B.* Aveţĭ dreptate. Scrisórea din Viena, publicată în numerul de Pascĭ, a fost adresată amiculuĭ Alesandru Ciura colaborator intern al foiĭ nóstre.

Uneĭ coriste în *B.* Regretăm, că nu putem publica scrisórea DVóstre, necunoscĕndu-Vĕ adevĕratul nume. Pagubă, faceţĭ nisce reflexiĭ aşa de adevĕrate!

Dluĭ *R. S.* în *S.* Cu mirare am observat, că în acela-şĭ timp, în care ne scriĭ, că nu maĭ poţĭ lucra la noĭ din causă de morb, colaborezĭ la altă foe. Nu cum va a scri[illegible] »Unirea« (foe bisericéscă gr. cat.) e incompatibil [illegible] oficiul ce-l aĭ acum? Ar fi interesant să se scie.

On. *V. C.* în *T.* Statute pentru reuniunile de temperanţă se află de vînzare la „Tipografia“ în Sibiŭ. Adreséză-te acolo. La cele alalte întrebărĭ afli rĕspuns în numerul acesta. Te salut!

Uricani. Am primit cu mulţumită şi achitat pe anul 1892 sem. 2-lea şi 1893 sem. 1-a. Posta am schimbat-o.

M. Menes. Am primit şi achitat aniĭ 1898 şi 1899.

Şpălnaca, Ciunga şi *Gârboviţa* am primit şi achitām anul 1899.

Revăşel. Am primit şi achităm anul 1899 sem. 1-a.

Dluĭ *Em. Micu*, Belincz, numeriĭ ceruţĭ vi-s'aŭ espedat încă la 12 Martie n.

Editor şi redactor rĕspundĕtor:
Aurel C. Domşa.

Comunicarea trenurilor prin gara Küküllöszög—Blaş.

(valabil din 1 Oct. 1899).

Sosĕsc			*Plécă*		
1. *De cătră Teiuş:*			1. *Cătră Teiuş:*		
Tren accelerat,	9·04	dim.	Tren mixt,	12·43	d. a.
„ mixt,	2·18	d. a.	„ accelerat,	7·35	sara
„ personal,	1·02	nóptea	„ personal,	2·26	nóptea
2. *De cătră Copşa:*			2. *Cătră Copşa:*		
Tren mixt,	12·41	d. a.	Tren accelerat,	9·05	dim.
„ accelerat,	7·34	sara	„ mixt,	2·20	d. a.
„ personal,	2·21	nóptea	„ personal	1·07	nóptea
3. *De cătră Sóvárad:*			3. *Cătră Sóvárad:*		
Tren mixt,	11·55	a. m.	Tren mixt,	3·25	nóptea
„ „	7·15	sara	„ „	2.30	d. a.

Tipografia Seminariuluĭ archidiecesan.